

60. Perjantaina 8 päivänä toukokuuta 1998

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

Ed. Anu Vehviläisen /kesk ym. välikysymys n:o 3 perusopetuksen turvaamisesta 2390

Välikysymys 3/1998 vp
Äänestykset

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi varainsiirtoverolain 3 ja 15 §:n muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 31/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 6/1998 vp

2) Hallituksen esitys laiksi työsopimuslain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 37/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 3/1998 vp

Ainoa käsittely

3) Hallituksen kertomus valtiovarainhoidosta ja tilasta vuonna 1996
Valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 1996 ”

Kertomus 10, 12/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 5/1998 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Ala-Nissilä, Antvuori, Dromberg, Huotari, HUUHTANEN, HÄKÄMIES, HÄMÄLÄINEN, IHAMÄKI, JANSSON, JUUROLA, JÄRVILAHTI, KAARILAHTI, KALLIS, KANERVA S., KANTALAINEN, KARHUNEN, KIVINIEMI, KOKKONEN, KORHONEN R., KOSKI V., KUISMA, KUOPPA, KUROLA, LAINE, LAMMINEN, LIIKKANEN, LINDQVIST, LINDROOS, LÄMSÄ, LÖV, MANNINEN, MIKKOLA, MÄHÖNEN, NORRBACK, NYBY, PARTANEN, PENTTILÄ, PERHO, PIETIKÄINEN M., POHJOLA T., POLVI, PUHJO, PUISTO, RANTA-MUOTIO, RAURAMO, RIMMI, SAAPUNKI, SAARINEN, SASI, SIIMES, SOININVAARA, TIILIKAINEN, UOTILA, VANHANEN, VIJAMA, VOKKOLAINEN, VUORENSOLA, VÄISTÖ ja WIDEROOS.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden perusteella ed. Kaarilahti ja muun syyn perusteella ed. R. Korhonen.

Uudet hallituksen esitykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on tänään antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 45—66.

Kirjalliset kysymykset

Merkitään saapuneiksi vastaukset kirjallisiiin kysymyksiin n:ot 190, 210, 213, 218, 228, 245,

254, 260, 261, 264, 266, 283, 291, 293, 294, 304, 308, 312—314, 319—322, 324, 325, 327, 330—332, 334—336, 338, 339, 342, 343, 345, 351, 352, 355, 360, 363, 366, 369—371, 379—381, 386, 387, 397 ja 410.

Ed. Anu Vehviläisen /kesk ym. välikysymys n:o 3 perusopetuksen turvaamisesta

Välikysymys 3/1998 vp
Äänestykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen tehdään päätös ed. Vehviläisen ym. välikysymyksestä n:o 3 perusopetuksen turvaamisesta (VK 3/1998 vp). Keskustelu asiasta julistettiin päättyneeksi viime keskiviikkona pidetyssä istunnossa.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaisesti esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi päiväjärjestykseen siirtymisen, jonka sanamuoto on seuraava: ”Kuultuansa annetun selityksen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.” Kutsun tätä puhemiehen ehdotukseksi.

Vastoin puhemiehen ehdotusta on ed. Vehviläinen ed. Räsänen kannattamana ehdottanut perusteltua päiväjärjestykseen siirtymistä, jonka sanamuoto on seuraava:

”Kuultuaan hallituksen vastauksen eduskunta toteaa, että hallituksen politiikka ei lainsäädännön edellyttämällä tavalla turvaa lapsille ja nuorille asuinpaikasta ja vanhempien varallisuudesta riippumatta laadukasta opetusta eikä myöskään muita kuntalaisille kuuluvia peruspalveluita määrältään ja tasoltaan riittävinä, ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Puhemiehen ehdotus ”jaa”, ed. Vehviläisen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 96 jaa- ja 38 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 62. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt puhemiehen ehdotuksen ja siirtyy päiväjärjestykseen.

Asia on loppuun käsitelty.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi varainsiirtoverolain 3 ja 15 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 31/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 6/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelulta 3 ja 15 §, voimaantulosäännös, johdolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi työsopimuslain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 37/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 3/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 3. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelulta 35 a—35 j § ja 2 a luvun otsikko, voimaantulosäännös, johdolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

**3) Hallituksen kertomus valtiovarain hoidosta ja tilasta vuonna 1996
Valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 1996**

Ainoa käsittely
Kertomus 10, 12/1997 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 5/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelu:

Ed. Kemppainen: Herra puhemies! Eduskuntatyö valtion talousarvion ympärillä on keskittynyt paljolti sen sykyiseen käsittelyyn ja sitä kautta vaikuttamiseen. Valtionhallinnossa on kuitenkin tapahtunut huomattava muutos. Budjetoinnissa on siirrytty raamibudjettiin, samoin valtionhallinnossa hieman eri tahtiin eri virastoissa ja ministeriössä on otettu käyttöön tulosjohtaminen. Kaikki tämä on johtanut vähitellen siihen, että eduskunnan mahdollisuus budjetin yksityiskohtaiseen käsittelyyn on vähentynyt ja itse asiassa eduskunnan budjettivalta sitä kautta on vähentynyt.

Tämä ei tietysti ole yksin negatiivinen asia. Voidaan todeta, että byrokratia on vähentynyt. Ei ole niin monia käsittelyvaiheita ja määrärahoja, varoja, on pystytty käyttämään tehokkaammin. Tästä on kuitenkin syntynyt sellainen ongelma, että aina ei voi olla varma, onko eduskunnan tahto toteutunut, käytetäänkö yhteisiä yhteiskunnan varoja tarkoituksenmukaisimmalla tavalla ja niin kuin on tarkoitettu.

Pienemmissä yhteisöissä ja yrityksissä yhtä tärkeäksi kuin talousarviosta päättäminen on muodostunut se, kun arvioidaan talousarvion toteutumista: tilintarkastus ja jälkikäteinen arviointi. Tämä osa on valtionhallinnossa vielä tähän mennessä huonosti kehittynyt ja vastaa tällä hetkellä huonosti siihen haasteeseen, johon on johtanut tämä budjettikäytännön muutos, jota aikaisemmin kuvasin.

Valtiontilintarkastajain kertomus on se paikka, jolloin eduskunnalle tarjoutuu jälkikäteinen mahdollisuus tarkastella verovarojen, yhteisten varojen, käytön tehokkuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tietysti siihen, kuinka hyvin eduskunta tähän pystyy, vaikuttaa se, minkälaiset ovat käsittelyjärjestelmät ja kuinka suurta mielenkiintoa me itse kukin edustaja täällä osoitamme.

Eduskunnassa on myös tähän liittyvä isompi asia ratkaistavana, kun käsitellään hallitusmuotoa. Siinä eduskunta ottaa kantaa siihen, miten valtion tilintarkastus ja valtion varojen, valtiontalouden, hallinnon valvonta järjestetään. Siihen pääsemme paneutumaan täällä myöhemmin. Asia on valmisteltavana valtion tilintarkastuksen ja valtiovarain valvonnan osalta valtiovarainvaliokunnan ykkösjaoissa.

Tämänkertainen valtiovarainvaliokunnan lausunto on tehty perinteisellä tavalla. Valtiontilintarkastajat ovat antaneet kertomuksensa eduskunnalle, ja vastaus siihen on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan ensimmäisessä jaostossa perinteiseen tyyliin. Olemme valtiovarainvaliokunnassa tällä kertaa pyrkineet hieman laajentamaan asiaan paneutumista sillä tavalla, että valtiovarainvaliokunnan ensimmäinen jaosto on valinnut muutamia omasta mielestään tärkeitä asioita, joista se on pyytänyt kahdelta muulta valtiovarainvaliokunnan jaostolta lausunnon, nimittäin maatalousjaostolta maaseutuohjelman toteutumisesta ja maatalouspolitiikan muutoksista sekä sosiaali- ja työjaostolta erikoissairanhoidon järjestämisestä ja uusista työllisyyspoliittisista toimenpiteistä. Muilta osin kertomus on valmisteltu aivan niin kuin aikaisemminkin ensimmäisessä jaostossa, ja sieltä jaosto on valinnut nyt muutamia tärkeiksi pitämiään asioita.

Ensimmäiseksi ja tärkeimmäksi puuttuvaksi asiaksi jaosto on ottanut valtionvelan. Valtiontilintarkastajat ovat ansioituneesti ja varsin hyvällä kysymyksenasettelulla arvioineet valtion velan muodostumista, sen eri vaihtoehtoja sekä myös sitä pitemmän aikavälin suunnitelmaa, miten tämä suuri taakka on tarkoituksenmukaisinta hoitaa. Valtiontilintarkastajat ovat varsin haasteellisesti kirjoittaneet sen kertomukseen. Toivomme, että kertomuksen käsittelyn yhteydessä se tulee myös salissa ansaitsemallaan mielenkiinnolla käsiteltyä.

Onhan monesti todettu, että jo korkomenot ovat toiseksi suurin pääluokka valtion talousarviossa. Tässä suuressa taakassa, joka lama-ajan taloudesta jäi, on meille vielä pitkäksi aikaa hoitamista. Onhan täällä todettu, että vaikka olemme eläneet jo viisi kuusi vuotta nopean kasvun aikaa, siitä huolimatta vielä valtion velkaantuminen on kasvussa, sitä ei ole pystytty ensinnäkään pysäyttämään eikä ole päästy vielä lyhentämään.

Velanoton filosofia on se, että silloin se on kannattavaa, jos velasta maksettava korko on pienempi kuin sijoitetun pääoman tuotto. Silloinhan velka on ollut hyödyksi. Mutta tässä tapauksessa, kun me maksamme vain syömävelkaa, emme voi ajatella, että tällä velanotolla me voisimme maksaa korkoja. Siltä osin kyllä valtion talousarvio on edelleen heikolla pohjalla. Ne keinot, joilla tästä eteenpäin selvitätään, ovat todella isoja. Siihen tarvittaisiin hyvää poliittista yhteistyötä ja suunnitelmia pitemmälle aikavälille.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä kaksi seuraavaa asiaa ovat maatalousjaoston asioita, niin kuin totesin, maaseutuohjelman toteutumisesta ja maatalouspolitiikan murrosvaiheesta. En ainakaan tässä vaiheessa niihin vielä puutu, vaan menen seuraavaan asiaan, rataverkon kehittämiseen ja turvallisuuteen. Tähän valtiontilintarkastajat ovat puuttuneet varsin ennakkoisesti.

Kun asia oli ensimmäisen kerran ykkösjaostossa esillä, kuulimme pääasiallisia vastuullisia asiantuntijoita perjantaiamuna kello 9. Totesimme, että tämä tarvitsee varmasti suuren huomion. Meille kerrottiin, minkälaiset ovat lähiajan suunnitelmat kulunvalvonnan automatisoinnista, rataverkon parantamisesta, uusista investoinneista. Kuinka ajankohtaiseksi asia muodostuikaan, kun parin tunnin päästä tästä tilaisuudesta Jyväskylässä sattui suuri onnettomuus. Se johtikin automaattisen kulunvalvonnan määrärahojen lisäämisen nopeuttamiseen. Varmasti tähän oli tarve. Tällaiseen johtopäätökseen jaosto oli jo ennakkokuulemisissa ja ennakkokeskustelussa päätenyt, mutta näin valitettava yhteensattuma oli lisäksi vauhdittamassa asian eteenpäinviientä.

Seuraava iso kokonaisuus tilintarkastajien kertomuksesta annetussa lausunnossa on Suomen energiatalouden kehittäminen. Ehkä selvemmin kuin muissa kohdissa tässä valtiontilintarkastajat ovat todenneet, että Suomen energiapolitiikan kehittäminen on umpikujassa. Tarvitaan todella hyvät suunnitelmat, jotta esimerkiksi Rion sopimuksen veloitteet voidaan täyttää ja jotta julkilausutut energiapolitiikan muutkin tavoitteet voisivat toteutua. Eli nimenomaan tällä alalla on tarve perusteelliseen linja-arviointiin ja ehkä uusiinkin avauksiin. Ovatko ne sitten veropoliittisia vai ovatko ne arviointia siitä, mikä painopiste eri energiamuodoille annetaan, on seuraavien hallitusohjelmien asia. Mutta selvä haaste ja, niin kuin Valtiontilintarkastajat toteavat, umpikuja tässä tilanteessa on.

Erikoissairaanhoidon järjestämisasia on käsitelty sosiaali- ja työasiainjaostossa, samaten aktiivisen työvoimapolitiikan kohta. En myöskään niihin nyt puutu. Jos niistä keskustelua syntyy, mielelläni siihen itsekkin osallistun.

Viimeinen iso asiakokonaisuus, jonka ensimmäinen jaosto valmisteli, oli Itämeren tila- ja suojelukysymys. Sen hyväksi on Itämeri-komitea tehnyt paljon työtä. Itämeren rantavaltioiden yhteistyössä on paljon saatu aikaan. Itämeren ympärillä on monia vesien pilaajia, monia riski-

asioita. Tämä kysymys voidaan nähdä monesta suunnasta. Kertomuksessa on näitä asioita nostettu esiin ja pantu tämä haaste myös hallituksen edelleen vastattavaksi.

Herra puhemies! Vielä, poiketen aikaisemmasta valtiovarainvaliokunnan käsittelystä, valiokunta jaoston esityksestä on lisäksi ottanut esille aivan ranskalaisin viivoin useampia muita asioita, joissa se toivoo hallituksen vastausta valtiontilintarkastajien esiin nostamiin kysymyksiin. Nimenomaan on tarkoitus, että myös tällä kertomusmenettelyllä eduskunnan ja hallituksen vuoropuhelu valtion varain hoidosta ja valtion varojen tarkoituksenmukaisesta käytöstä parani ja vuorovaikutus tältä osin olisi hyödyllisempi.

Ed. M e t s ä m ä k i : Arvoisa puhemies, värederade talman! Valtiovarainvaliokunnan tarkastusjaosto on asiantuntevaan tapansa valmistellut hallituksen kertomusta valtionvarain hoidosta ja valtiontilintarkastajien kertomusta samalta vuodelta.

Aikaisemmasta poiketen käsittely on ollut sellaista, että on pyydetty myös lausuntoja muilta valtiovarainvaliokunnan jaostoilta. Tämä menettely on mielestäni erittäin hyvä ja tuonut vähän uutta sisältöä itse kertomuksen käsittelyyn ja varmasti myös sisältökysymyksiin. Lausuntojen avulla on voitu syventää ja tuoda laajempaa näkemystä esillä olevissa kysymyksissä. Toisaalta voidaan sanoa, että ne ovat myös linjanneet tarkastusjaoston työtä, kun se on omalta osaltaan valmistellut kertomuksien mietintöä valtiovarainvaliokunnalle.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on otettu erittäin keskeisesti esille maaseutuohjelmien toteutuminen kuin myös maatalouspolitiikan murrosvaihe, asiat, joihin valtiontilintarkastajat ovat kiinnittäneet voimakasta huomiota vuoden 1996 kertomuksessa.

Valtiontilintarkastajat totesivat, että maaseutuohjelmalle läheisten EU-ohjelmien toteutumisessa on ilmennyt selviä vaikeuksia siten, että toteutuskelpoisia hankkeita ei aina ole löytenyt riittävästi, ja myös ilmeisesti on hieman innovaation puutettakin maakunnissa ollut, kun toimeen on ryhdytty.

Valtiontilintarkastajat näkivät myös sen vaaran olevan olemassa, että ohjelmakauden loppua kohden mentäessä osa ohjelmista jää kokonaan toteutumatta. Tässäkin yhteydessä on syytä korostaa, että niiden valtionhallinnon tahojen, joiden tehtävänä on toteuttaa sekä maaseutuohjel-

maa että EU-ohjelmia, olisi nykyistä voimakkaammin keskityttävä EU-ohjelmien toimeenpanoon, jotta Suomi ei menettäisi EU-budjetista ohjelmakaudelle maksettavia tukirahoja. Valiokunta korostaakin aivan oikein, että kansallisen maaseutuohjelman ja EU-ohjelmien toteutus tulisi nähdä yhtenä kokonaisuutena.

Kun EU-ohjelmärahoitus saadaan täysimääräisesti käytetyksi, se edellyttää voimakasta panostusta hankkeiden valmisteluun. Tätä työtä ei pidä erottaa erikseen EU-ohjelmissa ja muussa hallinnonalan työssä. On aivan selvää, että useiden hankkeiden rahoitusmahdollisuudet myös huomattavasti paranevat EU-ohjelmärahoituksen kautta toteutettuna, sen sijaan että ne toteutettaisiin pelkästään kansallisina hankkeina. Mutta toisaalta ei myöskään pidä unohtaa omaakaan pientä hankerahoitusta. Niillä on monissa tapauksissa saatu käyntiin tärkeitä EU-hankkeita.

Kuten jo aikaisemmin totesin, valtiontilintarkastajat puuttuvat myös vuoden 1996 kertomuksessa maatalouspolitiikkaan ja sen murrosvaiheeseen. Tähän samaan asiaan myös valiokunta mietinnössään on puuttunut.

EU-jäsenyys on ehkä eniten vaikuttanut suomalaisen maatalouspolitiikkaan. Maatalous on EU:n pisimmälle yhdentyneitä toimialoja, ja maatalouspolitiikan hoito kuuluu EU:lle yksinomaan. Näin ei Suomella eikä millään yksinäisellä jäsenmaalla voi olla omaa, yhteisestä linjasta poikkeavaa maatalouspolitiikkaa. Ainoina mahdollisina keinoina tukea omaa kansallista maatalouspolitiikkaa ovat käytettävissä vain verotuksen tai sosiaalipolitiikan keinot, jotka eivät kuulu osana unionin yhteiseen maatalouspolitiikkaan.

Valtiontilintarkastajien kertomuksessa ja myös valiokunnan mietinnössä uskotaan kuitenkin, että Suomen maatalous tulee murrosvaiheesta selviytymään. Olen vakaasti samalla kannalla ja uskon myös tähän.

Suomalaisella maataloudella on monia vahvuuksia, joiden avulla voimme edetä ja edelleen kehittää elinkeinoa. Suomessa on puhdas luonto. Meillä on alhainen kemiallisten tuotantopanosien käyttö ja tuotteiden hyvä laatu. Eläinten hoito ja kunto on myös hyvä, eikä ole vaaraa pahoista virus- tai muistakaan eläintaudeista. Näitä vahvuuksia meidän on syytä käyttää hyväksemme erityisesti nykyisessä murrosvaiheessa.

Tavoitteena tulee olla erikoistuminen muihin EU-maihin nähden, tuotannon suuntaaminen luonnonmukaiseen tuotantoon ja eettisesti kestävään eläintalouteen. Ei pidä myöskään unohtaa asiaa,

johon monesti tässäkin salissa on kiinnitetty huomiota, nimittäin pienimuotoisen elintarviketuotannon tuomia mahdollisuuksia. Tärkeää on myös ottaa käyttöön erilaisia laatujärjestelmiä.

Ei kuitenkaan voi peitellä eikä unohtaa, että Suomen maataloudella tulee sopeutumisajankana olemaan vielä suuria vaikeuksia. Viljelijäväestöä tulee rasittamaan siirtymäkauden tuen aleneminen vielä usean vuoden ajan. Erikoistuminen ja tuotannon rationalisointi ovat niitä keinoja, joiden avulla tämän elinkeinon asemaa voidaan parantaa.

Keskeinen kysymys, johon valtiontilintarkastajat ja valiokuntakin kiinnittävät huomiota, on kysymys siitä, minkälaiset tilat kykenevät tulevaisuudessa toimimaan EU:n piirissä sen hintatasolla ja suomalaisissa tuotanto-olosuhteissa myös sen jälkeen, kun siirtymäkausi on ohi. Henkilökohtaisesti uskon, että elinkeino yhdessä viranomaisten kanssa, lähinnä maa- ja metsätalousministeriön kanssa, löytää ne keinot ja pystyy neuvottelemaan sellaiset ratkaisut, joilla turvataan elinvoimaisen maatalouden säilyminen ja kehittyminen Suomessa. Toisin sanoen ei ole mitään syytä vaipua epätoivoon. Ratkaisumalleja varmasti löytyy.

Arvoisa puhemies! En puutu tämän enempää tähän kysymykseen. Olen jo aikaisemmin Agenda 2000:n käsittelyn yhteydessä laajemmin selvittänyt näkemyksiäni tässä asiassa, joten siirryn toiseen asiaan.

Valiokunta on nostanut esille monta muutakin tärkeää kysymystä tässä kertomuksessa. Jaoston puheenjohtaja viittasi jo rataverkon tilaan ja siihen käytettyyn rahamäärään. Toteaisin henkilökohtaisesti ja myös valtiontilintarkastajien näkemyksenä, että nykyinen 2 miljardin taso ei riitä pitämään rataverkkoa kunnossa, edes säilyttämään sen nykytasoa, vaan mikäli meillä halutaan rautatiet ja se liikennemuoto säilyttää, vuosi-investointien tason tulisi olla huomattavasti korkeampi kuin nykyinen 2 miljardia, useita satoja miljoonia markkoja enemmän. Me emme saa antaa rataverkon rappeutua siihen kuntoon, että se heikentää maamme elinkeinojen kehitystä ja ihmisten liikkumista.

Arvoisa puhemies! Lopuksi toteaisin vielä, että valiokunta on mietintönsä loppuun koonnutt kappaleen ”Muita huomioita”, sellaisia kysymyksiä, jotka vaativat hallitukselta jatkotoimenpiteitä ja vastauksia.

Valtiontilintarkastajan ominaisuudessa jään mielenkiinnolla odottamaan, millaisia vastauk-

sia hallitus tulee antamaan kahden nyt esille otetun ministeriön maksullisesta toiminnasta. Se on eräs keskeinen kertomuksen osa.

Lainsäätäjänä me kaikki jäämme odottamaan, miten hallitus aikoo parantaa lainvalmistelun tilaa, asia, johon tässäkin salissa monta kertaa on puututtu.

Käsitlemme paraikaa uutta hallitusmuotoa, ja sen yhtenä kohtana on valtionalouden valvonta ja tarkastus, joka sisältyy uuden hallitusmuodon 90 §:ään. Uuden hallitusmuodonkin oloissa nykyisen kaltainen kertomusmenettely tullaan säilyttämään, ja näin tämä hedelmällinen vuorovaikutus valtioneuvoston tarkastajien, valtiovarainvaliokunnan, eduskunnan ja maamme hallituksen kesken säilyy. Mikäli, kuten uskon ja toivon, käy vielä niin, että eduskunnan yhteyteen tulee myös Valtionalouden tarkastusvirasto, saamme eduskunnan yhteyteen yhden osapuolen lisää, joka suorittaa tätä tärkeätä parlamentaarista valvontaa.

Ed. Viherilä: Herra puhemies! Hallituksen kertomus valtiovarain hoidosta ja tilasta vuodelta 1996 on nyt eduskunnan käsiteltävänä. Voin kokonaisuutena sanoa, että tässä kertomuksessa, jonka valtiovarainvaliokunta ja sen jaosto ovat käsitelleet, on paljon tärkeitä asioita, joista toivoisi eduskunnan nyt käyvän syvempäänkin, perusteellista keskustelua.

Itse aion puuttua maatalouteen, maaseutuohjelman toteuttamiseen, kuten ed. Metsämäkikin äsken, sekä maatalouden tilaan. Tämä oli kai ensimmäinen kerta, kun hallinto- ja tarkastusjaosto pyysi myös muilta jaostoilta, niin sanotuilta asiantuntijajaostoilta, lausunnon. Tätä kautta saimme perusteellisesti myös näitä kysymyksiä käsitellä.

Maaseutuohjelmien toteutumisesta nimenomaan EU-vuosien aikana on tietenkin todettava se seikka, että kyllähän nimenomaan perusmaataloudesta on myös näiden runsaan kolmen vuoden aikana työpaikkoja kadonnut eikä uusia, niin sanottuja korvaavia työpaikkoja ole syntynyt. Tämä on varmasti keskeinen, suuri ongelma, jos ajatellaan koko laajaa Suomea ja sen maatalous- ja maaseutualueita. Jos tässä jotain voitaisiin tehdä tai pitäisi tehdä, niitä viisastenkiviä varmasti tällä hetkellä tarvitaan.

Yhteen seikkaan nimenomaan maaseutuohjelmien toteuttamisen suhteen kiinnitettiin jaostossa vahvasti huomiota. Meillä on nyt maakunnalliset liitot ja niiden rooli sekä työvoima- ja elinkeinokeskukset. Miten nämä toimivat yhi-

teen, jotta maaseudulle voidaan myös uusia työpaikkoja luoda ja entisten työpaikkojen perusjalkaa vahvistaa? Tässä on valitettavasti erittäin suuria eroja tasavallan eri osissa ja eri maakunnissa. Toisissa maakunnissa työvoima- ja elinkeinokeskukset sekä maakuntaliitot toimivat erittäin hyvin, mutta on sitten niitä, joissa yhteistoiminta kangertelee eikä vielä ole päästy sellaiseen toimintaan, että siitä olisi todella konkreettista hyötyä ollut, niin kuin on ajateltu.

Myös valtiovarainvaliokunta katsoi, että ennen kaikkea maaseutuohjelmien toteuttamisessa byrokratiaa pitäisi pystyä purkamaan. Kyllähän se tuntuu toivottomalta, kun on viime viikkoina katsellut eräitä lehtiä, joissa annetaan neuvontaa viljelijäväestölle siitä, miten täytätte kaikki EU-hakemukset ja -kaavakkeet. Kyllä täytyy epäillä, kuinka moni viljelijä pystyy ne itse täyttämään, kun eivät varmaan kaikki kirjanoppineetkaan pysty sitä tekemään, niin monimutkaiset ja byrokraattiset järjestelmät ovat tulleet voimaan. Kun tiedämme ennen kaikkea viljelijäväestön, joka tekee jokapäiväistä raskasta työtä, kirjahommat eivät oikein tahdo luontua. Kun lomakkeet ovat mahdollisimman monimutkaisia, kyllähän tähän järjestelmään pitäisi muutosta saada aikaan. Tähän valiokunta viittaa vahvasti ja toivoo, että byrokratiaa myös aluetasolla pystyttäisiin purkamaan. Nähtäväksi jää, miten tässä tehtävässä tullaan onnistumaan.

Kuten ed. Metsämäki toi jo myös esille, kansallinen maaseutuohjelma ja EU-ohjelmien toteutus tulisi nähdä kokonaisuutena ja pystyä yhteensovittamaan. Minä luulen, että tässä myös on vielä paljon tehtävää. Mutta yleisesti ottaen on aivan selvää, että maakunnallisten liittojen, työvoima- ja elinkeinokeskusten ja ennen kaikkea niiden maaseutuosastojen ja yritysosastojen merkitys tulee olemaan erittäin keskeinen, että ohjelmat saadaan toimiviksi ja myös byrokratiaa vähennetyksi.

Herra puhemies! Sitten maatalouspolitiikan murrosvaiheeseen. Tästähän voisimme varmasti käynnistää taas, niin kuin Agendan yhteydessä, myös merkittävän poliittisen keskustelun. On kyllä syytä todeta, että valtioneuvoston tarkastajat ovat mielestäni aivan oikein kertomuksessaan todenneet sen, että sen jälkeen kun Suomi liittyi Euroopan unionin täysvaltaiseksi jäseneksi, tietty merkittävä murros on tapahtunut maataloudessa. Ennen kaikkea rajasuojan poistumisen myötä maataloustuotteiden markkinahinnat alenivat vuonna 95 keskimäärin runsaat 38 prosenttia edellisestä vuodesta. Ei tarvitse ihmetellä, kun

puhutaan viljelijän tulotasosta, että siinäkin josta on tapahtunut.

Oletettiin, että myös tuotantopanosten hinnat alenisivat. Toki siinä tapahtuikin alenemista jonkin verran, mutta ei niin paljon kuin kuviteltiin. Tänä päivänä tiedämme esimerkiksi, että kolmen viime vuoden aikana lannoitteiden hinnat ovat laskeneet 2,2 prosenttia, mutta rehujen hinnat ovat nousseet jo liki 10 prosenttia eli tarkalleen 9,4 prosenttia.

Tästä voi jokainen todeta sen, että paikkansa pitävät ne laskelmat, mitä nyt on myös tutkimuslaitoksissa tehty, että viljelijäväestön tulotaso, käteenjäävä palkka, on pienentynyt EU-vuosien aikana ja byrokratia kasvanut räjähdysmäisesti. Eikä tarvitse ihmetellä sitä, että niin moni nuori tuottajakin on luopunut maatalouden harjoittamisesta ja myös sukupolvenvaihdoksia on tapahtunut esimerkiksi viime vuoden aikana koko valtakunnassa vain runsas 500 kappaletta. Se on erittäin vähän, jos ajatellaan maatalouden tulevaisuutta, jonka toivoisin olevan positiivinen, niin kuin ed. Metsämäki esille toi, mutta kyllä näiden tunnuslukujen valossa näyttää siltä, että maataloudella ei suinkaan hyvät ajat ole edessä. Ennen kaikkea jos Agenda 2000 toteutuu sen mukaisena, mikä on viimeinen esitys, sehän on katastrofi suomalaiselle maataloudelle. Nyt toivoisikin, että hallitus pysyisi sanojensa takana ja täydellä teholla ajaisi myös Euroopan unionissa Suomen maatalouden asiaa ja asemaa.

Kyllähän niin on, että me tarvitsemme ennen kaikkea myös vahvan kansallisen tukijärjestelmän, jotta viljelijän asiat voidaan hoitaa. Siinä suhteessahan nykyhallitus on kyllä poikennut erittäin vahvasti edellisen hallituksen linjalta, kun maatalouden kansallinen tukipaketti murrettiin ja sitä leikattiin. Jos edes se olisi pidetty, voi sanoa, että vauriot olisivat huomattavasti pienempiä kuin ne tällä hetkellä ovat.

Mielestäni valtiovarainvaliokunta liitti hyvin merkittävän periaatteellisen kannanoton mietinnön loppuun nimenomaan käsitellessään maaseudun tulevaisuutta ja viljelijän tulotasoa, kun valtiovarainvaliokunta katsoo, että maaseudun pitämiseksi asuttuna on selvítettävä, asetetaan ko ja miltä osin edellytykseksi tuen maksamiselle asuminen tilalla tai sen läheisyydessä. Tämä on erittäin merkittävä periaatteellinen kannanotto. Tämä tulisi todella selvittää. Kun ajatellaan EU:n tukipolitiikkaa ja nyt meilläkin olevaa tukipolitiikkaa, niin jos aiotaan todella maaseutu pysyttää elävänä ja asuttuna, kyllä

niiden, jotka saavat sieltä pääasiallisen toimeentulonsa, pitäisi asua tilalla tai sen välittömässä läheisyydessä.

Ei kai voi kuvitella, että meillä olisi toimivaa maataloutta ja maaseutua, jos kaikki Suomen viljelijät, jotka tuottavat, asuisivat esimerkiksi Kehä III:n sisäpuolella ja kävisivät niin sanottuina vapaa-aikoinaan viljelemässä tilojaan. Tämä on erittäin arka asia. Ei tämä ole yksiselitteinen suinkaan, mutta asian selvittäminen minusta olisi syytä laittaa matkaan ja miettiä, millä todella kylät säilyvät elävinä ja asuttuina sekä ennen kaikkea sinne myös tulee jatkajia. Tarkoitin tällä sitä, että tiettyjä porkkanoita tarvitaan, jotta koko maan laaja maaseutualue pysyy elävänä ja asuttuna.

Herra puhemies! Maatalouteen liittyen vielä se, että oli miellyttävää lukea eilisestä Maaseudun Tulevaisuudesta Ruotsin sosialidemokraattisen pääministerin Göran Perssonin lausunto, jossa hän sanoi, että ”maatalous on tulevaisuuden ala”. Minusta tämä kyllä lämmittelee mieltä, että sosialidemokraattinen pääministeri puhuu näin voimakkaasti maatalouden puolesta. Hän jatkaa edelleen: ”Eikä tämä ole poliittinen lausunto. Järkikin sanoo, että tarvitsemme maataloutta sekä omassa maassamme että maailman laajuisesti. Ruoka on yksi harvoista tuotteista, joita varmasti aina tarvitaan.” Näin pääministeri Persson. Tähän on kyllä helppo yhtyä. Toivoisi, että Suomessakin nykyhallitus voisi yhtyä näihin näkemyksiin. Uskoisin ainakin, että keskustaoppositio on valmis tukemaan juuri näitä pääministeri Perssonin esittämiä ajatuksia.

Herra puhemies! Haluaisin vielä puuttua kertomuksessa käsiteltyyn erikoissairaanhoidon järjestämiseen.

Tässä mietintö erittäin hyvin käsittelee perusterveydenhuoltoa ja erikoissairaanhoidon. Kuten valiokunta katsoo, kunnilla on velvollisuus vastata sekä perusterveydenhuollosta että erikoissairaanhoidosta. Näinhän asia on. Mutta kun ajattelemme asiaa tänä päivänä, mitä on tapahtunut ja minkälaista byrokratiaa myös sairaanhoidon linjalla on, niin kyllä jotenkin tulee mieleen, eikö meillä voitaisi tässä maassa siirtyä järjestelmään, että meillä olisi vain yksi laki sairaanhoidosta ja sitä toteutetaan suoraan kuntatasolta aivan erikoissairaanhoidon asti. Tarvitsemme ko me erillistä lainsäädäntöä? Emmekö me ole kypsiä vielä hoitamaan potilasta suoraan siten, että kun potilas sairastuu, ensiksi annetaan hänelle perusterveydenhuoltoa ja sitten edelleen erikoissairaanhoidon?

Tämä tulee vain mieleen tänä päivänäkin, kun tiedän, että monissa erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon kuntayhtymissä käsitellään taas viime vuoden toimintaa ja suunnitelmaan, mitä tehdään ensi vuonna. Ensimmäisenä asiana kaikissa seminaareissa ja palaverissa on, mistä taas säästetään. Samanaikaisesti kuitenkin pitäisi kysyä, mikä on hoidon taso ja saataavuus, ennen kaikkea laatu- ja saatavuuskysymys. Jos jotain joudutaan tekemään, ainakin tällainen ajatus tulee mieleen, onko tätä riittävästi selvitetty vai onko tässä vanhat asenteet niin, että koska erikoissairaanhoidolaki on saatu aikaan, siihen ei tohdita puuttua ja perusterveydenhuolto on se kuin se on tänä päivänä. Myönnän avoimesti, että nämä ovat hyvät järjestelmät, mutta näitä pitäisi entistä paremmin yhteensovittaa.

En tiedä, onko täällä yksi ristikkäinen ajatus kirjattu tässä kohdin valiokunnan mietintöön lähinnä yksityisen ja julkisen terveydenhuollon palvelujen välillä, kun sitä pohditaan. Täällä todetaan: "Suomessa hoidetaan potilaita muihin Oecd-maihin verrattuna edullisin kustannuksin." Tämä pitää paikkansa. "Kuntien väliset erot terveydenhuollon kustannuksissa yhtäältä laitosten ja toisaalta kuntien välillä ovat valtiontilintarkastajien mukaan kuitenkin erittäin suuret. Saadun selvityksen mukaan kuntien välisiä eroja on erikoissairaanhoidon lisäksi muun muassa kansanterveystyön, lasten päivähoiton, sosiaalipalvelujen ja toimeentulotuen menoissa. Valiokunta toteaa, että vertailuja tehtäessä myös laskentapohjan pitäisi olla yhtenäisen. Myös vertailun julkisen ja yksityisen terveydenhuollon välillä on oltava tältä pohjalta mahdollinen." Ja sitten: "Kertomuksen mukaan kilpailun lisääminen olisi omiaan tehostamaan terveydenhuollon yksiköiden taloudellisuutta ja tuottavuutta. Valiokunta yhtyy valtiontilintarkastajien toteamukseen, että markkinaperusteisuus ei sovi terveydenhuoltoon."

Tässä on hyvin suuri ja merkittävä asia. Ainaakin omalta kohdaltani voin yhtyä tähän toteamukseen, että kyllä me emme pelkillä markkinavoimilla pysty enempää perusterveydenhuoltoa kuin erikoissairaanhoidoakaan tässä maassa toteuttamaan niin, että kaikki kansalaiset olisivat suurin piirtein tasa-arvoisia näiden peruspalvelujen suhteen.

Ed. K e k k o n e n : Herra puhemies! Havait- sen, että Suomen keskustalla on sosialidemokraattiset auktoriteettinsa, mutta heidän näkö-

jään täytyy olla maamme rajojen ulkopuolelta. Havaitsin, että ed. Vihriälä siteerasi aivan oikein Ruotsin sosialidemokraattista pääministeriä Göran Perssonia, joka on sanonut, että me tarvitsemme maataloutta, tarvitsemme sitä niin maailman laajuisesti kuin kansallisestikin. Minusta tämä on itsestäänselvyys, ja tätä itsestäänselvyyttä me suomalaiset sosialidemokraatit olemme toistelleet toistamasta päästyämme. En ole havainnut, että keskusta aiemmin olisi näitä puheita noteerannut, mutta hyvä näinkin. On erittäin tärkeätä, että tässäkin suuressa kysymyksessä löytyy yhteinen kieli. Maatalous on todellakin tärkeä asia.

Herra puhemies! Tästä laveasta kertomuksesta olisi hyvä syy nostaa esiin monta tärkeätä asiaa. Itse asiassa tässä ei muita olekaan kuin tärkeitä asioita, valtion kannalta kaikkein keskeisimpiä.

Ehkä merkillepantavaa, jos yhden yksityiskohdan otan, on suhtautuminen energiaratkaisuun. Minusta tämä paperi on tulkittavissa aika suoraan ydinvoimamyönteiseksi kannanotoksi, ja olen hiukan hämmentynyt, että tämä aika suora kannanotto ei ole aiheuttanut sen enempää keskustelua. Hyvä näin. Voi olla, että asenteet kypsyvät, en puhu nyt vain ydinvoimasta, vaan energiasta yleensä, siihen, että Suomi on ajautumassa suhteessa energiaan täydelliseen umpikujaan. Voi olla, että 2000-luvun alussa olemme kansakuntana sellaisessa tilanteessa, että meillä ei ole sitä kuuluisaa puutetta työvoimasta, voi olla, että meillä ei ole kuuluisaa puutetta pääomista, voi olla, että meillä ei ole sitä kuuluisaa puutetta teollisesta infrastruktuurista, mutta meillä on todellinen polttava puute energiasta. Silloin me olemme kansakuntana tietenkin toden edessä, sellaisen toden edessä, jota ei pystytä ratkaisemaan niin sanotusti vippaskonsteilla, vaan joka ratkaisu edellyttää perusvoimaratkaisua, joka vain valitettavasti saattaa silloin tehtynä olla liian myöhäinen.

Herra puhemies! Edelleen näistä suurista asioista ja oikeastaan kaikkein suurimmasta asiasta eli valtionvelasta. Suomen talouden mittarit näyttävät aika hyvää juuri tällä hetkellä, mutta näiden hyvien akuuttimittareiden ei pidä antaa hämätä sitä seikkaa, että Suomen valtionvelka edelleen kasvoi vuonna 1997 talouden suotuisasta kehityksestä huolimatta. Velan määrä viime vuoden lopulla oli yhteensä peräti 430,6 miljardia markkaa. On ollut johdonmukaisena linjana siirtää velkaa kotimaiseen suuntaan, ja se on ollut ihan hyvä ratkaisu, mutta siitä huolimatt-

ta valuuttamääräisen velan osuus on 168 miljardia markkaa eli liki 40 prosenttia koko velasta. Se ei nyt ole aivan suhteettoman suuri osuus, mutta liian suuri kumminkin.

Valtio otti vielä viime vuonna lisää velkaa lähes 23 miljardia markkaa, mutta jälleen tässäkin pahassa asiassa se vähän parempi puoli: velan suhde bruttokansantuotteeseen kääntyi laskuun eli on noin 68 prosenttia. Mutta sitten lohduton tieto esimerkiksi tämänpäiväisen äänestyksenkin jälkeen ja siihen liittyen: Valtion korkomenot ovat lisääntyneet nopeasti, ja vuonna 97 ne olivat jo runsaat 33 miljardia markkaa eli 17 prosenttia valtion kokonaismenoista. Miten se liittyy tämän päivän äänestykseen? Siten että korkomenot ovat toiseksi suurin pääluokka heti sosiaalimeinojen jälkeen, ja se on kieltämättä lohduton numero.

Jos vertaamme kansainvälisesti, niin toteamme, että Suomen valtiontalouden velka on myös kansainvälisesti mitattuna melko lailla korkealla tasolla. Valtionvelan kansantuoteosuudet ovat Suomea korkeampia Oecd-maista ainoastaan Belgiassa, Kreikassa, Italiassa, Tanskassa ja Ruotsissa.

Ei ole siis mikään ihme, että valtiontilintarkastajat ovat pitäneet valtionvelan kehitystä hyvin huolestuttavana, kun vielä otetaan huomioon jatkuvan työttömyyden vaikutus valtion tulo- ja menokehitykseen sekä valtionvelan kasvun aiheuttamat yhä kasvavat korkomenot. Edelleen, valtiontilintarkastajat aivan oikein ovat todenneet, että valtionvelan määrä tulee lähivuosina kasvamaan suotuisista kasvunäkymistä huolimatta. Eli voidaan esittää se perustavaa laatua oleva kysymys yhä edelleen ja yhä uudelleen, miten me tämän velan hoidamme, jos sen hoitaminen käy näin hitaasti taloudellisesti näin hyvinä aikoina, mitä hyviä aikoja me nyt edämme.

Kyllähän näistä numeroista näkyy tietty taitutuksen periaate eli se, että kun käyrät ovat kulkenet hyvin nopeasti ylöspäin tähän asti, niin nämä nopeasti kulkevat käyrät ovat taittuneet, kääntymässä laskuun. Todennäköisesti näillä talouden ennusnumeroilla, mitä meillä nyt on käytettävissämme, ihan 2000-luvun alussa olemme siinä tilanteessa, jossa valtio ei enää velkaannu. Se ei merkitse sitä, että olisimme päässeet velasta eroon. Kuten totesin, valtion korkomenot ovat yhä sitä luokkaa, että niitä maksetaan vielä pitkään, mutta siitä huolimatta tämä kertomus kylä osoittaa vääjäämättömästi sen, että tunnelin päässä näkyy valoa, ja ed. Aittoniemen mieliksi

käytän kulunutta kielikuvaa; se valo ei välttämättä enää ole vastaantulevan veturin etuvalo, joka siellä loistaa.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkonen puheenvuoro oli hyvin analyttinen. Hän oli huolissaan siitä, miten me tämän velan hoidamme. Se kysymys on tavattoman aiheellinen. Suomi elää poikkeuksellisen korkean suhdanteen aikaa. Markan devalvoituminen ulkoisiin valuuttoihin nähden on vielä nimenomaan ventialojen tietä tavattomasti tasoittanut. Ylipäänsä se, että talous kaksijaikoistuu sillä tavalla kuin nyt on käynyt sen leikkauslinjan, sen talouspolitiikan seurauksena, mitä on harjoitettu, näyttää tuottavan sellaisen lopputuloksen, että keskimääräiset kasvlukemat ovat kyllä hyviä, mutta velka ei sillä taitu ja tietyt valtiontaloutta rasittavat suuret kuluerät eivät supistu. Erityisesti työttömyydestä johtuvat ja sen lieveilmiöinä syntyvät ongelmat eivät näytä hellittävän, vaan vaativat kymmeniä kymmeniä miljardeja markkoja menoja valtion budjettiin.

Ed. Kekkonen puheenvuoron johdosta tuleekin väistämättä mieleen se seikka, että näin velkaantuneena Suomen valtiontalous on todella heikossa kunnossa kestäämään niitä mahdollisia häiriöitä, mitä mahdollisesti kansantalouteen tulee, kun Suomi on Emun jäsen. Kuvitellaan, että häiriö koittaisi lähivuosien aikana tilanteessa, jossa muutoinkin mentäisiin kohti heikompia suhdanneaikoja. Tilanne Suomen kannalta olisi todella katastrofaalisen heikko. Silloin joudutaisiin julkisen talouden rajuihin leikkauksiin, ja jokainen meistä tietää, keihin leikkaukset silloin kohdentuu, jos niihin joudutaan. Nyt jo on leikkattu, muutenkin joudutaan leikkaamaan, ja jos vielä talouden häiriöitä tulee, Emu-Suomessa se jälki olisi todella rajua.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä huoli on hyvin sopiva näkyvän oppositiopoliitikon huoleksi. Minä lähestyisin asiaa juuri päinvastaiselta kannalta kuin ed. Pekkarinen eli jättäisin jos-sanan asiasista pois. Minun mielestäni Emu-ratkaisu, jonka me nyt teimme, on paras henkivakuutus sille, että näitä häiriöitä, epäsymmetrisiäkään, ei Suomen kohdalle tulisi. (Ed. Pekkarinen: Kuukaan ei ole uskaltanut vielä niin sanoa!) Minä näen asian niin, että Emu-ratkaisulla me minimoimme sitä pelkoa, jonka ed. Pekkarinen esitti.

Ensimmäinen varapuhemies:
Asian käsittely keskeytetään.

Täysistunto lopetetaan kello 13.55.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistai-
na kello 14.

Jouni Vainio
